

Murcsák nevű tanösvény 4

Mura forrása az Alacsony Tur nyugati részében található Ausztriában. Ez a tény adja a bugyogó tulajdonságát, amely sok meglepetés forrása. A Muraköz fontos természeti tulajdonságát a domborzati viszonyok adják. A Dráva-Mura síkság egy részét a felhordás és ülepedés jellemzi. A Mura gyakran cserélte medrét a pleisztocénkori rétegek gyenge ellenállása miatt, még a mai folyómeder a holocénkorban állandósult. A folyó hossza 519 km, melynek az alsó folyásának 53 km-re Horvátországhoz tartozik. A Mura határfolyó Horvátország, Szlovénia és Magyarország között. Az alsó folyásánál relatíve kevés betorkoló folyója van: Svanica, Krka Trnava és Principális. Legrádnál a Mura a Drávába ömlik. A Mura váltakozó vízállású folyó, a legmagasabb vízállása a nyári hónapokban van. Tipikusan alföldi folyó, amely elárasztja a mellette levő területeket az év folyamán. Az elárasztott területek egy sajátos természetet hoznak létre, amely különbözik a többi természeti környezettől. Mozaikosan váltakozik a rét, a bokros területek, az erdőség és a szántás, de megtalálhatóak itt a különböző állóvizek: a pocsolya, üreg, kis tavak, tavacskák, holtágak. A Mura folyó halban gazdag, ami a természeti jelentőségén kívül gazdasági jelentőségű is. A meglévő fogási naplók elemzéséből megállapítható, hogy a folyóban 38 halfaj él. A legtöbb édesvízi halfaj megtalálható a folyóban. A halfajok a naphalfélék- (Centrarchidae), a pontyfélék- (Cyprinidae), a csukafélék- (Esocidae), a pisztrángfélék- (Salmonidae), a harcsafélék családjához (Siluridae), továbbá a Percidae; Gobiidae; és Cobitidae családokhoz tartozók.

A mocsaras részeken - ahol a fenék iszapos és gazdag a vegetáció, magas az eutrofizáció, amely az elárasztás során keletkezett - él az Európában egyedülálló, csak itt előforduló egy az ötféle Umbridae családhoz tartozó halfaj a **lápi póc** (*Umbra krameri*) amely rovarokkal, és azok lárváival, továbbá csigákkal táplálkozik. A hal hossza 9-13 cm, sötét vöröses-barnás háta van és világos oldalai ahol sötétbarna foltok találhatóak. A Mura otthont ad két vízi rovarfajnak, amelyek Európa-szerte kihaltak minősítettek, és amelyek eredendően csak gyors folyású, oxigén dús folyókban találhatóak. (Pl. a folyók lassulása, a tavak létrehozása, illetve duzzasztása okozza a kihalásukat.) Az egyik a *Platyphylax freundfeldi* a kövek alatt rejtőzik, és hálót épít, amelyben a folyó szerves anyagot hord, a másik a *Xanthoperla apicalis*. A kifejlett rovarok rajokban hagyják el a folyót és pázás és petelerakás után a folyóban pusztulnak el.

A gerinctelenek közül a Murában nagyszámban megtalálhatóak a „vizivirágok” (Ephemeroptera), továbbá rákok mint második osztályú indikátorok. Mura otthont ad a vidrának (*Lutra lutra*). Magában a folyóban nem túl fejlett a makrovegetáció a folyó

gyorsasága és örvénylése következtében. Az antropogén hatás miatt, a vízszint szabályozás és a védőtöltések kiépítése miatt lecsökkent az elöntött területek nagysága, amivel csökkent a folyó természeti sokszínűsége és környezetformáló hatása.

A Murán valamikor aranymosással aranyat termeltek ki, sok vízimalom működött, ma pedig csak néhány rév maradt hagyományőrzésből. 2002.-től a Murán a Muraközben rafting kupát tartanak, amelynek keretében a fiatalok számára iskolai versenyt és természetvédelmi találkozót rendeznek. A Mura vidéket még mindig a legértékesebb vízi területek közé sorolják Európában, ami miatt védett területek közé tartozik. A Mura természetes folyásának és vízi világának a megőrzésével biztosítható a biológiai sokszínűség megmaradása ezen a területen.

5. Az öreg őrház

Néhány száz méterre Glavi les-től található a legrégebbi hajóátkelő a Murán amelynek a neve „Az öreg őrház”. Az átkelő összekötötte a Domašinec falut a magyarországi Muraszemenyével (Mali i Veliki Semeninec). A faépítésű hajó (komp) a lovas kocsik és személyek szállítását végezte már a 17. századtól, legfőképpen azon személyek részére szolgált akiknek a magyar dombokon szőlőjük volt. A muraközieknek Letinától Szent Mihályig voltak szőlői Légrad magasságában. „Az öreg őrház” átkelő egészen az Osztrák-Magyar Monarchia bukásáig üzemelt 1918 a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság megalakulásáig, amikor is az átkelőt lezárták. 1942-ben újból megnyitották a magyar megszállás idején és a kompot Ivan Jambrošić (Šturk) Domašicai vállalkozó üzemeltette. Az átkelő 1949-ig üzemelt, majd az „informbűró-i” (szovjet-jugoszláv válság kialakulásának horvát megfelelője) események miatt az összes magyarországi átkelőt lezárták. Nem messze az átkelő közelében található Ivan Jambrošić (Šturk) és hajójának emlékére állított keresztfa, amelyet felesége Cecilija Jambrošić állítatott. Az itt élő emberek ezt a helyet „Šturk kis istenségnek” nevezik. Az ötvenes évek magyar-jugoszláv egyezmény egyik következménye, hogy a muraköziek végérvényesen elvesztették magyarországi szőlőhegyeikre való jogosultságukat. Erre vonatkozólag csak szép emlékek maradtak.

A 17. században, amikor a törökök államásztak a Mura magyarországi oldalán Mura horvát-török határ volt. A török elleni védekezés megszervezését a Zrínyi család végezte Murski Središće és Legrad között és ennek érdekében az őrség számára Muránál fából épített őrségházakat. Az egyik ilyen őrház Muršćakon állott. A mai napig megmaradt a neve „**Az öreg őrház**”. Az ezzel kapcsolatos legendát a horvát népi költő a Dekanovci-ben élő Florian Andrašek jegyezte fel etnográfiai írásaiban. Az 1918-as változások után az öreg Jugoszlávia hadserege a fából épített őrház helyén falazott házat emelt katonáinak, amelynek az

elnevezése továbbra is **Az öreg őrház** maradt. Ezt a házat 1941-ben rombolta le a magyar katonaság, majd 1945-ben az Új jugoszláv katonaság újjáépítette. Ennek a maradványai megtalálhatóak 500 méterre „Šturk kis istenségétől”. A 17. századi öreg őrház a Zrínyiek a törökök ellen harcának szimbóluma lett.

8. Kosanicai rét

A fontosabb megállóknál a Mura folyón, a csatornák, töltések és holtágak erdőségek mellett kirajzolódik a Molinio-Arrhenatheretea osztályú Arrhenatheretum elatioris társuláshoz tartozó flóra és vegetáció, ellentétben a többi réttel, amely az Alsó Muraközben található. Csak a Mura melletti területen találhatóak a fontosabb fű típusok, amelyek közül kiemelhető az előbb említett csoportosztály. Ez az egyik oka annak, hogy a Mura melletti területeket védetté kellene nyilvánítani. A védett terület nem azt jelenti, hogy itt minden emberi tevékenységet meg kell tiltani. Ellenkezőleg a rétek fennmaradásához rendszeres kaszálásra van szükség. Ha ez nem történik meg, akkor a réten levő értékek eltűnhetnek, a helyükön bokros növényzet alakul ki, későbbiek során pedig erdő. Egyike a ritka fűféléknek Horvátországban, amely itt megtalálható a „krvara” *Sanguisorba officinalis*. A Maculinea nemzetséghez tartozó boglárkalepkék tápnövénye, amelyek tojásokat raknak a „krvara-ra”. A lepkék *Myrmica* nemzetséghez tartozó hangyákkal élnek egyfajta „szimbiózisban”, a hangyák a hernyókat leviszik a bolyba, ahol kifejlődéséig táplálják őket. A rendszeres kaszálás nélkül ezek a társulások eltűnnének. A kaszálást célszerű a rét közepétől kezdeni a szélek felé, hogy a biocönózist meg lehessen őrizni és az ott élő állatoknak legyen annyi idejük, hogy elhagyják a rétet. A Liliaceae családkhoz tartozó kockásliliom *Fritillaria meleagris* növény, amely az elárasztott rétek lakója védett veszélyeztetett növények közé tartozik. Megtalálható a töltéseken és a töltések mellett, amelyeket rendszeresen kaszálnak. Meg fogják ismerni a karakteres lila virágáról, amely világos kockákkal tűzdelt. Az állattartással foglalkozó családok számának csökkenésével a rétek száma is párhuzamosan csökken.

A legjellegzetesebb réti növényfajok:

hólyagos habszegfű (*Silene vulgaris*),

vöröshere (*Trifolium pratense*),

foltos árvacsalán (*Lamium maculatum*),

mezei zsálya (*Salvia pratensis*),

cickafark (*Achillea millefolium*),

fekete üröm (*Artemisia vulgaris*),

indás infű (*Ajuga reptans*),
réti margitvirág (*Chrysanthemum leucanthemum*),
harangvirág (*Campanula sp.*),
réti boglárka (*Ranunculus acris*),
mezei sóska (*Rumex acetosa*),
réti kakukkszegfű (*Lychnis flos kukuli*),
nyári perje (*Poa annua*),
rezgőpázsit (*Briza media*),
tyúkhúr (*Stellaria media*),
ősz kikerics (*Colchicum autumnale*),
közönséges galaj (*Galium mullugo*),
kúszó pimpó (*Potentilla reptans*),
nagy utifű (*Plantago major*),
vadmurok (*Daucus carota*),
mezei menta (*Menta arvensis*),

10. Fučícka a mocsarasodó holtág

A holtág a folyó egyik kanyarulatának maradványaként jött létre.

Az itt fellelhető növények:

nád (*Phragmites australis*),
apró békalencse (*Lemna minor*),
keresztes békalencse (*Lemna trisulca*),
rucaöröm (*Salvinia natans*),
vízitök (*Nuphar lutea*),
füzéres süllőhínár (*Myriophyllum spicatum*),
sulyom (*Trapa natans*),
keskenylevelű gyékény (*Typha angustifolia*),
sárga nőszirm (*Iris pseudacorus*),
úszó békaszőlő (*Potamogeton natans*),
mocsári zsurló (*Equisetum palustre*),
átokhínár (*Elodea canadensis*),
mocsárhúr (*Callitriche palustris*),